

Попович Н.С.
Гайдай І.Ю.

Автомобільно-дорожній інститут

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

УПРАВЛІННЯ ПРОСТРОЧЕНОЮ СУМНІВНОЮ ТА БЕЗНАДІЙНОЮ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі економічного розвитку для промислових підприємств особливо важливого значення набувають питання ефективного управління дебіторською заборгованістю, яка займає вагому частку в оборотних засобах. Існування надлишкового обсягу дебіторської заборгованості відволікає кошти підприємства із обороту та сповільнює розвиток виробництва. Управління дебіторською заборгованістю сприяє формуванню оптимального її розміру, виконанню термінів її погашення, зниження ймовірності непогашення дебіторської заборгованості та попередженню виникнення безнадійних боргів.

Проблемі управління дебіторською заборгованістю підприємства значну увагу приділено у наукових розробках українських та російських вчених-економістів: І.А. Бланка, В.В. Краснової, Б.О. Жнякіна, І.О. Бенесидюка, Є.О. Іванова, Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова, Л.Л. Носача, Є.С. Стоянової, Г.М. Колпакова, Л.О. Лігоненка. В роботах названих авторів докладно розглядаються аспекти використання дебіторської заборгованості як складової кредитної політики підприємства, однак недостатньо уваги приділено питанням управління сумнівною та безнадійною дебіторською заборгованістю.

Дана робота присвячена аналізу послідовності процесу управління простроченою сумнівною та безнадійною дебіторською заборгованістю підприємства з метою повного або часткового її погашення.

Управління дебіторською заборгованістю в загальному вигляді представляє собою інтегрований процес планування, організації, координації, мотивації та контролю за станом дебіторської заборгованості підприємства. Основною функцією, на якій базується процес управління дебіторською заборгованістю, є жорсткий контроль за фінансовими потоками підприємства. Мета управління дебіторською заборгованістю полягає в мінімізації її розміру та строків інкасації боргу. Досягнення цієї мети здійснюється за допомогою правильно і логічно побудованого процесу управління дебіторською заборгованістю, який являє собою послідовність дій, що організуються та реалізуються підприємством з метою мінімізації відволікання коштів в дебіторську заборгованість.

Необхідність управління дебіторською заборгованістю з метою зниження ризику виникнення простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості виникає за умови, якщо порушені строки та стандарти, встановлені підприємством з надання кредиту покупцям. За умови порушення договірних зобов'язань строкова дебіторська заборгованість переходить у прострочену.

Управління простроченою дебіторською заборгованістю передбачає проведення її інвентаризації з метою аналізу можливості повернення підприємству. На цьому етапі доцільним є застосування класифікації дебіторської заборгованості за критерієм стягнення на безнадійну та сумнівну. Після виділення з існуючої дебіторської заборгованості безнадійної проводиться списання її з балансу на фінансовий результат діяльності підприємства.

Наступним етапом є реалізація інструментів погашення або скорочення сумнівної дебіторської заборгованості, до яких належать:

рефінансування дебіторської заборгованості,

взаємозаліки,
реструктуризація заборгованості,
відстрочення заборгованості,

укладання угод про зміну сторін зобов'язання з метою прискорення переведення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних засобів підприємства.

В якості форми впливу на дебіторів підприємство може використовувати наступні методи управління дебіторською заборгованістю: юридичні, економічні, психологічні, фізичні [1, с. 149-150]. До юридичних методів належать претензійна робота, досудове переписування, подача позову в господарський суд. Економічні методи – це фінансові санкції, передача в заставу майна і майнових прав, призупинення постачань тощо. Психологічні методи включають нагадування по телефону, факсу, пошті, використання засобів масової інформації для поширення інформації серед суміжних постачальників, що загрожує боржнику втратою репутації. До фізичних методів управління дебіторською заборгованістю належить арешт майна боржника, постановлений органами державної виконавчої служби чи слідчими органами. Доцільність застосування вище перерахованих методів залежить від строку заборгованості та характеру взаємовідносин підприємства з боржником.

У разі, якщо застосування інструментів погашення або скорочення дебіторської заборгованості та методів впливу на боржників виявилось неефективним, підприємство має:

підготувати звернення до господарського суду з позовом про стягнення заборгованості,

врегулювати досудові формальності,
відрядити представників підприємства, які братимуть участь у засіданні суду,
визнати та списати безнадійну заборгованість в разі відповідного рішення суду.

У випадку визнання дебітора банкрутом дебіторська заборгованість списується підприємством як безнадійна з відповідним зменшенням валового доходу на суму боргу.

Таким чином, процес управління простроченою сумнівною або безнадійною дебіторською заборгованістю передбачає проведення детального аналізу її складу, структури та динаміки, розробку та реалізацію інструментів погашення або скорочення дебіторської заборгованості. Поділ простроченої дебіторської заборгованості на безнадійну та сумнівну дає змогу розробити заходи щодо її мінімізації та ліквідації. Реалізація основних стадій процесу управління простроченою сумнівною та безнадійною дебіторською заборгованістю дає можливість підприємству впроваджувати ефективну кредитну політику, раціонально використовувати фінансові ресурси, організовувати збут та формувати поточну дебіторську заборгованість, не допускаючи при цьому її перетворення у інші види дебіторської заборгованості, а саме прострочену та сумнівну, зменшити ймовірність виникнення безнадійних боргів, що призводять до погіршення фінансового стану підприємства. Подальшими дослідженнями в сфері управління дебіторською заборгованістю передбачено оцінка економічного ефекту підприємства від мінімізації (оптимізації) розміру дебіторської заборгованості.

Література

1. Краснова В.В., Жнякін Б.О. Фінансовий менеджмент підприємства. Навч. посібник. – Донецьк: Альфа-прес, 2005.